

Yttrande över remiss från Jordbruksverket gällande EU:s djurskyddslagstiftning

Sammanfattning

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) anser att EU:s djurskyddslagstiftning behöver omfatta fler djurslag än vad den gör idag. Vidare anser SLU att det behöver införas ett totalt förbud mot slakt utan bedövning och förbud mot långa transporter av levande djur. SLU anser även att efterlevnaden av lagstiftningen måste förbättras och att kontrollen av efterlevnaden måste bli likriktad mellan medlemsstater (MS). Vidare anser SLU att det behövs en EU-gemensam lagstiftning kring djurskydd i relation till avel, och att det kommande förbudet mot burhållning måste gälla alla produktionsdjur, även pälsdjur.

Generella synpunkter

SLU anser att fokus inom regelverket bör ligga på att förebygga djurskyddsproblem. Att kunna straffa de djurhållare som missköter sig är viktigt, men vanvård, lidande och sjukdom ska så långt det är möjligt förebyggas. Därför måste stor vikt läggas vid skötsel- och inhysningsbaserade regler, vilka även bör kompletteras med djurbaserade mått för att kunna följas upp på individnivå.

Det är viktigt att det nya regelverket blir hanterligt för kontrollmyndigheterna, dvs. reglerna måste kunna kontrolleras och kontrollen behöver vara likvärdig mellan MS. Utan fungerande kontroll är regelverket av begränsad betydelse och en alltför diversifierad bedömning leder även till en snedvriden konkurrens länder emellan.

De svenska regler som går utöver den gemensamma lagstiftningen, såsom förprovning av djurstallar och förprovning av ny teknik, måste kunna behållas och helst tillämpas även i övriga EU, eftersom vi sett påtagliga positiva djurskyddseffekter av sådana regelverk. Likväl kan även andra medlemsstater ha nationell lagstiftning som stärker djurskyddet utöver EU:s lagstiftning. Sådan lagstiftning måste kunna behållas liksom att strängare djurskyddsregler även bör kunna införas av enskilda MS. Att en medlemsstat visar att en högre

djurskyddsnivå än EU:s miniminivå är möjlig, kan vara ett incitament för övriga MS att följa efter. MS vill sällan vara sämst utan visa att man ligger i framkant och att man tar frågor som är viktiga för medborgarna på allvar.

SLU anser att det finns vissa frågor som är särskilt viktiga att Sverige arbetar för:

- Att djurslagsspecifika regler införs för mjölkkor, nötkreatur för köttproduktion efter kalvstadiet, hästdjur, får, getter, köttkaniner, gäss, vaktlar, ankor och kalkoner, samt unghöns (farmad fisk, se nedan) och hägnat vilt.
- Att det inte enbart finns grundläggande lagstiftning för lantbrukets djur (Rådets direktiv om skydd av animalieproduktionens djur (98/58/EG)) utan även för andra djurarter såsom sällskapsdjur, djurparksdjur m.fl. En s.k. positiv lista över vilka djurarter som får hållas som sällskapsdjur bör övervägas.
- Att det införs ett totalförbud mot slakt utan bedövning för alla djurslag.
- Att det införs regler både för hållande och slakt/avlivning av farmad fisk samt kräftdjur.
- Att det införs ett förbud mot långa djurtransporter av alla djurslag inom EU samt till tredje land, både via land och via vatten.
- Att det införs ett tydligare förbud mot svanskupering av grisar och näbtrimning av fjäderfä (inte bara mot ”rutinmässig” sådan).
- Att det införs ett tydligare förbud mot att avvänja smågrisar före 28 dagars ålder.
- Att EU:s regelverk i högre grad tar hänsyn till djurens naturliga beteenden.
- Att det införs utökade krav på att betesmöjligheter ska erbjudas under sommarmånaderna för betande djurslag.
- Att det införs obligatorisk bedövning och smärtlindring vid kirurgisk kastrering, avhorning och annan mutliering.
- Att framställning av foie gras genom tvångsmatning och tjurfäktning där djuren skadas/hetsas förbjuds.
- Att kontrollen av djurskyddsregelverket förbättras och standardiseras inom EU, så att MS inte kan bortse från att det gemensamma regelverket inte efterlevs, vilket nu är fallet gällande t ex svanskupering.
- Att det införs tydligare djurskyddsregler för avel både på livsmedelsproducerande djur och sällskapsdjur.
- Att förbudet mot burhållning av produktionsdjur som är på väg att införas i EU även omfattar pälsdjur.
- Att kor inte får transporteras förrän tidigast 21 dagar efter kalvning.

Specifika synpunkter

- Djurslagsspecifika regler: Det saknas idag djurslagsspecifika direktiv/förordningar för ett flertal djurarter eller grupper av djur inom en viss art. Detta innebär att djuren enbart täcks av det grundläggande skydd som finns inom Rådets direktiv om skydd av animalieproduktionens djur av den 20 juni 1998 (98/58/EG). Detta direktiv är alltför generellt och det krävs mer specifika

regler för mjölkkor, nötkreatur för köttproduktion efter kalvstadiet, hästdjur, får, getter, kaniner, gäss, vaktlar, ankor och kalkoner, samt unghöns och hägnat vilt.

- Grundläggande lagstiftning för andra djurarter än de livsmedelsproducerande djuren: Sällskapsdjur som hund och katt, men även andra mindre sällskapsdjur saknar idag skydd genom en gemensam europeisk lagstiftning, och långt ifrån alla MS har egen lagstiftning för dessa djurslag. Det finns ett stort antal sällskapsdjur i Europa och det bedrivs även omfattande uppfödning och handel, vilket utgör en väsentlig ekonomisk verksamhet, varav viss uppfödning och handel sker under mycket dåliga förhållanden ur djurskyddssynpunkt. Även hanteringen av ägarlösa hundar och katter kan många gånger ske på ett djurskyddsmässigt helt oacceptabelt sätt, med stort lidande för djuren. SLU menar därför att det behövs en EU-gemensam lagstiftning som ger sällskapsdjuren ett grundläggande skydd, med minimiregler kring hur de ska hållas och hanteras. Liksom andra konventioner från Europarådet (Council of Europe) har legat till grund för en del av EU:s djurskyddslagstiftning, så kan European Convention for the Protection of Pet Animals (ETS No 125) utgöra en utgångspunkt för kommande EU-lagstiftning för sällskapsdjur. Sådan lagstiftning bör dock vara mer detaljerad avseende olika djurslags behov. Vidare bör framtagandet av en positiv lista på djurarter som tillåts som sällskapsdjur övervägas. För närvarande hålls en del exotiska och icke-domesticerade djurarter som sällskapsdjur inom EU, vilka är direkt olämpliga som husdjur. Vissa av dessa djurslag kan även utgöra s.k. invasiva arter om de kommer ut i naturen.
- Förbud mot slakt utan bedövning: SLU anser att det är av stor vikt att Sverige arbetar för att helt avskaffa slakt utan bedövning, då detta årligen orsakar tusentals djur ett onödigt, kraftigt och utdraget lidande. Enligt EU-domstolen (dom i mål C-336/19) strider heller inte ett förbud mot slakt utan bedövning mot religionsfriheten, en aspekt som annars har varit skälet för att tillåta slakt utan bedövning. Det saknas idag märkning av kött från djur som slaktats utan bedövning och även om volymerna av detta kött som når den icke-religiösa marknaden har minskat så riskerar konsumenter att ofrivilligt konsumera kött från djur som slaktats utan bedövning.
- Regler för hållande och slakt/avlivning av uppfödd fisk och kräftdjur: Även för uppfödd fisk saknas en EU-gemensam lagstiftning, både kring hållandet/uppfödningen och kring slakt eller annan avlivning. Det är vidare känt att hållandet av fisk i stora bestånd på begränsad yta kan leda till både smittskydds- och djurväl-färdsproblem samt att slakt och avlivning av fisk utan bedövning eller med ineffektiva bedövningsmetoder innebär ett lidande för fisken. SLU menar därför att det behövs en EU-gemensam lagstiftning för att ge fiskar ett grundläggande skydd. En sådan lagstiftning behöver även utvecklas för att passa den diversitet av fiskarter som föds upp.
- Förbud mot långa djurtransporter: Det har upprepade gånger uppdragats hur slaktdjur - men även livdjur så som kalvar – lidit och dött (till följd av bl.a. tränga utrymmen, värmestress, bristande foder och vatten) under de långa

transporterna samt blivit stående under mycket lång tid vid gräns mot tredje land, eller på annat sätt fått sina redan alltför långa transporttider kraftigt förlängda. SLU anser att detta förfarande snarast måste upphöra och att Sverige bör arbeta för att de regler som finns i den svenska transportlagstiftningen gällande transporttider även införlivas inom EU. SLU:s vetenskapliga råd för djurskydd arbetar på uppdrag av Jordbruksverket under året med ett yttrande angående transport av dräktiga djur, djur som nyligen förlöst samt transport av unga djur, vilket kan bidra med ytterligare underlag för svenska ståndpunkter.

- Tydligare förbud mot svanskupering av gris och näbbtrimning av fjäderfä: Det förbud mot rutinmässig svanskupering av smågrisar som idag finns är uppenbarligen inte tillräckligt för att motverka svanskupering. En majoritet av MS fortsätter att kupera svansarna rutinmässigt med argumentet att grisarna svansbiter om så inte görs, trots vidtagna åtgärder. Både Sverige och Finland har dock visat att det går bra att föda upp grisar med svans, men att det krävs skötselrutiner och en miljö som ger grisarna möjlighet att få utlopp för en del av sina naturliga beteenden. Eftersom sådana åtgärder inte vidtagits i tillräcklig omfattning i många andra MS anser SLU att det krävs en starkare lagstiftning som förbjuder all svanskupering av grisar, och inte bara rutinmässig sådan. Även näbbtrimning av fjäderfä kan ge upphov till både kort- och långvarigt lidande och bör inte var tillåten. Metoden är inte tillåten i Sverige, men utförs på värphöns-och kalkonkycklingar i EU.
- Tydligare förbud mot att avvänja smågrisar före 28 dagars ålder: I direktivet om fastställande av lägsta djurskyddskrav vid svinhållning (2008/120) konstateras att smågrisar inte får ”avvänjas före 28 dagars ålder såvida inte modersuggans eller smågrisarnas välbefinnande eller hälsa annars skulle påverkas negativt.” Studier visar att en för tidig avvänjning av smågrisar riskerar att leda till hälsoproblem och beteendestörningar, vilket torde innebära att några undantag för en tidigare avvänjning inte bör tillåtas.
- Tydligare hänsyn till djurens naturliga beteenden: För att förebygga beteendestörningar och nedsatt djurvälstånd är det viktigt att de beteenden som djuren är starkt motiverade att utföra kan utföras och dessutom ge en funktionell återkoppling. Djurmiljön behöver förses med resurser som möjliggör dessa beteenden. Ett exempel är suggans starka motivation till bobyggnad inför grisning som kräver att det finns både material och utrymme för att kunna utföra bobyggnadsbeteende.
- Utökade krav på betesmöjligheter sommartid för betande djurslag: Bete är positivt för både djurhälsan och djurvälståndet och förebygger beteendestörningar. Sverige har en välutvecklad beteslagstiftning för bland annat nötkreatur och får och har även rutiner för kontroll av densamma, vilket visar att en sådan lagstiftning går att implementera. Det är även tydligt att konsumenterna vill att djuren ska få komma ut och beta under sommartid.
- Införande av obligatorisk bedövning och smärtlindring vid kirurgisk kastrering, avhorning och annan mutliering: Kirurgiska ingrepp ger upphov till smärta och lidande, vilket beteende- och fysiologiska studier bekräftar. Det bör därför införas obligatorisk bedövning och smärtlindring vid avhorning, kastrering och

andra ingrepp av kirurgisk karaktär. Kemisk kastring bör främjas som ett alternativ till kirurgisk kastration av grisar.

- Förbud mot foi gras och tjurfäktning: Dessa företeelser innebär ett stort lidande för de utsatta djuren och bör därför förbjudas.
- Förbättrad och standardiserad kontroll av djurskyddsregelverket: Utöver starkare lagstiftning så behövs även en fungerande kontroll som är likvärdig mellan MS. Detta är av vikt inte bara för djurskyddet men också ur konkurrenssynpunkt mellan MS, samt för att konsumenter ska kunna lita på att djurhållningen verkligen har efterlevt de minimikrav som finns. Idag ser kontrollen olika ut. T ex är man ifrån svenskt håll benhård med att förbudet mot svanskupering efterlevs, medan myndigheterna i en majoritet av MS har en annan inställning och låter svanskupering ske rutinmässigt.
- Tydligare regleringar av avel både på livsmedelsproducerande djur och sällskapsdjur: Extremavel förekommer på både sällskapsdjur och livsmedelsproducerande djur och riskerar att leda till lidande för både föräldradjur och avkomma. Exempel på detta är brachycephala hund- och kattaser, extrem kortbenthet, extrem tillväxt hos fjäderfä, eller dubbel muskeluppsättning som hos Belgian Blue-kreatur. All sådan avel påverkar djurens hälsa och möjligheter till naturligt beteenden. Avelsarbetet är idag även internationellt och SLU anser därför att det krävs en EU-gemensam lagstiftning med krav på hur avel får bedrivas, liknande den lagstiftning som finns i Sverige.
- Förbudet mot burhållning av djur som är på väg att införas i EU bör även omfatta pälsdjur: Hållande av pälsdjur i bur är inte förenligt med en god djurhållning och tillåter inte djuren att utföra naturliga beteenden. De djur som hålls för pälsproduktion kräver långt mycket större areal än vad som medges i en bur. Det är generellt svårt att tillgodose rovdjurs naturliga beteenden och detta omöjliggörs när de hålls i den form av burar som är tillåtna idag. Allt fler MS går mot att förbjuda pälsuppfödning, både ur djurskydds- och smittskyddssynpunkt, men långt ifrån alla. SLU anser därför att det behövs ett generellt förbud inom EU mot att hålla pälsdjur i bur, för att lagstiftningen ska kunna anses vara konsekvent.

Transport av djur tiden efter kalvning: Angående RÅDETS FÖRORDNING (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordning (EG) nr 1255/97 Bilaga 1, Tekniska föreskrifter, Kapitel 1, punkt 2c framgår att man inte får transportera djur om ”de är dräktiga och 90 % eller mer av dräktighetstiden redan har gått, eller hondjur som fött den senaste veckan”. I nuvarande svenska regler för transport av nötkreatur står det att de inte får transporteras under de första 21 dygnen efter kalvningen. SLU menar att det är en avsevärd skillnad mellan 7 dagar i EU-förordningen och 21 dagar i svensk lagstiftning. Hos kor är involutionsprocessen relativt lång, jämfört med andra djurslag. Första veckan efter kalvning är livmodern fortfarande förstora och kon har rikliga flytningar, lochieflöden. Vissa individer kanske till och med har kvarbliven efterbörd

drygt en vecka (upp till 7-9 dagar) efter kalvning (även om de inte behöver vara allmänt, kliniskt sjuka av det), vilket förutom obehag och smärtor kan vara livsmedelshygieniskt förkastligt att få in på slaktbandet. Det krävs dessutom återvunnen stabilitet i bäckensymfys och ligament för att ett tungt djur ska klara av att stå på en transport och parera rörelser. Ytterligare risk för djurlidande kan drabba kvigor som ofta har gestationsödem (kraftiga ödem runt juver och i ljumskar) första tiden efter kalvning i någon/några veckor, vilket ger stort obehag. Det föreligger med andra ord risk för djurlidande om kor blir transporterade långa sträckor till slakt alltför tidigt efter kalvning. Inte förrän tidigast 3 veckor (upp till 4-5 veckor) efter kalvning är livmodern sammandragen, och därför är det motiverat att ange minimum 3 veckor efter förlossning innan transport är lämpligt – åtminstone för nötkreatur.

SLU kan vid förfrågan gärna ta fram de vetenskapliga publikationer som utgör underlag för förslagen till svenska ståndpunkter.

Beslut om detta yttrande har på rektors uppdrag fattats av vicedekan Lena Lidfors efter föredragning av koordinator Linda Ferngren. Innehållet har utarbetats av kvalificerad handläggare Elina Åsbjerg vid Nationellt centrum för djurvälstånd, professor Lotta Berg vid institutionen för husdjurens miljö och hälsa, adjunkt Johan Lindsjö, universitetslektor Stefan Gunnarsson, doktorand Ida Brand, adjunkt Frida Lundmark Hedman alla vid institutionen för husdjurens miljö och hälsa och professor Renée Båge vid institutionen för kliniska vetenskaper.

Lena Lidfors

Linda Ferngren